

PROJEKAT „ZELENI PAKET ZA BIH“

PREGLED SVIH DOSADAŠNJIH AKTIVNOSTI

Zašto „Zeleni paket“ u BiH?

Zato što u BiH ne postoji predmet koji se bavi pitanjem okoliša u cjelini, niti održivog razvoja. U planu i programu rada za različite predmete sadržani su segmenti iz ovih oblasti, a učenici uče o opštim naučnim činjenicama. Međutim, u okviru vannastavnih aktivnosti, najčešće ekoloških sekcija ili posebnih tematskih projekata, vidljivi su značajni rezultati. Zainteresovanost učenika je velika, kao i njihova svijest o značaju očuvanja okoliša/životne sredine te želja za davanjem svog doprinosa. Nastavnici koji vode ove aktivnosti su često u nepovoljnoj poziciji zbog manjka odgovarajućeg materijala, te većina rada ovisi o njihovoj mogućnosti pronalaženja istog putem interneta ili kontaktirajući razne institucije ili organizacije. Zeleni paket naglašava formiranje novih vrijednosti kod učenika i uspostavljanje novog modela ponašanja u školama, kućama i u društvu – više nego jednostavno sticanje znanja o specifičnim oblastima zaštite okoliša/životne sredine. U ovom kontekstu učenici su, prije svega, partneri nastavnicima po pitanju sprovođenja aktivnosti, u diskusijama, igrama s podjelom uloga, vježbama i u donošenju odluka.

Izveštaj o aktivnostima

Projekat „Zeleni paket“ uspješno je realiziran nakon tri godine implementacije u BiH. Podsjećamo da je cilj projekta da gradi kapacitete, prenosi znanje i uspostavi osnovu za dalji razvoj u oblasti edukacije za okoliš/životnu sredinu i održivi razvoj u zemljama zapadnog Balkana. Modul projekta u svakoj zemlji korisnici obuhvatao je tri osnovne faze:

1. Studiju izvodljivosti (uspostava projektnog tima, sastanci sa lokanim partnerima),
2. Pripremu Zelenog paketa specifičnog za zemlju za koju se priprema i
3. Obuku nastavnika i distribuciju Zelenih paketa po školama.

Paket je namijenjen isključivo osnovnim školama, odnosno nastavnicima prirodnih nauka i učenicima od 5 do 9 razreda.

1. Studija izvodljivosti (period: 2008)

Tokom ove faze, stručnjaci Regionalnog centra za okoliš (REC) iz Centrale u Mađarskoj posjetili su svaku zemlju korisnicu u cilju analiziranja lokalnih uslova i izazova. U cilju predstavljanja projekta i sadržaja multimedijalnog edukativnog „Zelenog paketa“, REC BiH je održao seriju sastanaka sa resornim ministarstvima i odabranim ekološkim nevladinim organizacijama u oba entiteta u BiH.

Prvi sastanak održan je 26. 02. 2008. godine u Mostaru u zgradi Vlade FBiH na kojem su prisustvovali predstavnici kantonalnih ministarstava obrazovanja, pedagoških zavoda u FBiH i Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

Drugi sastanak je održan 28. 02. 2008. godine u Banjoj Luci u zgradi Vlade RS i na njemu su prisustvovali predstavnici Ministarstva prosvjete i kulture RS, Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Republičkog pedagoškog zavoda i Odjeljenja za prostorno planiranje i imovinsko-pravne poslove Vlade Brčko Distrikta.

Pored prezentacije projekta, predstavnici resornih ministarstava i institucija bili su u mogućnosti da iznesu sugestije na akcioni plan provedbe projekta „Zelenog paketa“ u BiH kao i druge korisne informacije potrebne za korektnu implementaciju projekta u našoj zemlji.

2. Priprema Zelenog paketa specifičnog za BiH (period: 2009-2010)

U ovoj fazi ured REC-a za BiH odabrao je stručnjake koji će bit zaduženi za dalje aktivnosti u vezi prilagođavanja i dorade već postojećeg „Zelenog paketa“ uslovima, odnosno aktuelnim temama iz oblasti okoliša u BiH.

Tzv. Nacionalni tim stručnjaka odabran je na osnovu REC-ove dugogodišnje uspješne saradnje na poljima okoliša/životne sredine i edukacije iz održivog razvoja te ga sačinjavaju sljedeće osobe:

- Prof. dr. Azra Jaganjac (Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu)
- Prof. dr. Mihajlo Marković (Poljoprivredni fakultet Univerziteta u Banjaluci)
- Tatjana Suhajček dipl. biolog
- Rijad Tikveša (NVO Eko Tim Sarajevo)

U drugoj fazi projekta urađene su sljedeće aktivnosti:

- **Odabir i prevođenje**

REC je izvršio odabir i prevođenje komponenti iz Zelenog paketa REC-ovog edukativnog materijala koji najviše odgovaraju situaciji u BiH, i koji već postoji na deset jezika. Ovo je uključivalo:

- Prevođenje tekstova iz priručnika za nastavnike, radnih listova za učenike, CD-ROM-a i igre dilema iz Zelenog paketa na bosanski/hrvatski/srpski jezik.

- Pripremu malog broja štampanog materijala (do 10 kopija na svakom jeziku) za dalju evaluaciju od strane nacionalnog tima stručnjaka za Zeleni paket u BiH.
- **Prilagođavanje i dorada**
  - Tzv. Nacionalni tim za Zeleni paket je podijelio rad u pogledu prilagođavanja i dorade različitih tematskih cjelina.
  - REC-ovi stručnjaci uključeni u doradu Zelenog paketa u njegovom globalnom, evropskom i subregionalnom kontekstu, predložiti su oblasti i teme koje treba dalje doraditi. U ovoj fazi se tim stručnjaka, odnosno saradnika proširio u zavisnosti od tema.
  - Ono što je specifično za našu zemlju jeste naknadno uvrštena tema o minama u okolišu/životnoj sredini a koja je pridružena već postojećim 22-ma temama.

Podsjećamo da je „Zeleni paket za BiH“ podijeljen u pet cjelina i obuhvata 23 teme kako slijedi:

- 1. cjelina: komponente okoliša/životne sredine**
teme: voda, zrak, zemljište, biodiverzitet
- 2. cjelina: pritisci na okoliš/životnu sredinu**
teme: urbanizacija, otpad, buka, hemikalije, mine u okolišu/životnoj sredini
- 3. cjelina: ljudske aktivnosti koje utiču na okoliš/životnu sredinu**
teme: proizvodnja energije, transport, industrija, poljoprivreda, šumarstvo, turizam
- 4. cjelina: globalni izazovi**
teme: klimatske promjene, uništavanje ozonskog omotača, zakiseljivanje, mora i okeani
- 5. cjelina: vrijednosti**
teme: potrošačko društvo, zdravlje i okoliš/životna sredina, ljudska prava, budućnost naše Planete.

- **Pregled materijala i odobrenje od resornih institucija**

Nakon što je urađen prvi nacrt priručnika za Zeleni paket u BiH, sve resorne institucije u BiH su dobili materijal u cilju sadržajnog odobravanja. Nakon sadržajnog odobravanja sredinom 2009. godine, REC je pristupio daljim aktivnostima u vezi lektorisanja materijala na sva tri zvanična jezika u BiH, dizajna, pripreme i štampanja.

Prateći projektnu metodologiju, REC BiH je u maju organizirao trening za trenere koji će dalje prenositi stečeno znanje na treninzima za nastavnike koji slijede početkom školske 2010/2011 godine. Tokom narednih mjeseci, treneri će obučavati nastavnike iz više od 600 škola u BiH, kako da koriste Zeleni paket u nastavi.

- **Promocija Zelenog paketa na svim jezicima u BiH**

Ekološko-edukativni komplet „Zeleni paket za BiH“, projekt koji implementira Regionalni centar za okoliš uz finansijsku potporu Vlade Kraljevine Holandije, predstavljen je 04. juna 2010. godine u Umjetničkoj galeriji BiH u Sarajevu.

Predstavljanje ovog inovativnog multimedijalnog obrazovnog kompleta, koji je u funkciji unapređenja procesa obrazovanja u oblasti zaštite okoliša i održivog razvoja, upriličeno je

uoči Svjetskog dana zaštite okoliša - 5. juna.

O značaju „Zelenog paketa“ za BiH, namijenjenog nastavnicima i učenicima osnovnih škola, govorili su ambasador Kraljevine Holandije u BiH Sweder van Voorst, ambasador Kraljevine Švedske u BiH Bosse Hedberg, šefica Odjela za koordinaciju obrazovne politike Ministarstva civilnih poslova BiH Daria Duilović, šef Odjela za okoliš Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH Senad Oprašić, direktorica REC-a BiH Jasna Draganić i regionalna direktorica REC-a Gordana Kozuharova.

Istaknuli su kako briga o okolišu i održivi razvoj predstavljaju obaveze koje proističu iz procesa pridruživanja Evropskoj uniji, a što podrazumjeva uvođenje neophodnih standarda i izvršavanje međunarodnih obaveza u različitim segmentima očuvanja prirodnih resursa. Ocijenili su kako je u narednom periodu obrazovni proces u BiH neophodno obogatiti uvođenjem u redovni nastavni plan i program u osnovnim i srednjim školama nastavnog predmeta, te studija u sklopu Prirodno-matematičkog fakulteta, posvećenih pitanjima zaštite okoliša/životne sredine, a radi širenja svijesti i znanja o značaju tih pitanja i unapređenja ekološke kulture uopšte.

S obzirom da se projekat „Zeleni paket“ sprovodi na cijeloj teritoriji BiH, predstavljanje ekološko-edukativnog paketa upriličeno je i u Banjoj Luci, 25. juna 2010. godine u Narodnoj i univerzitetskoj biblioteci Republike Srpske.

Na svečanosti u Banjoj Luci, gostima se obratila izvršna direktorica REC-a Marta Szigeti Bonifert, direktorica REC-a BiH Jasna Draganić i Ivana Idžan, viši stručni saradnik za nastavne planove i programe za osnovno obrazovanje Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske.

3. Obuka nastavnika biologije i distribucija Zelenih paketa osnovnim školama u BiH (period: 2010)

Tokom septembra i oktobra 2010. godine organizirana je serija treninga u cijeloj BiH u cilju obuke nastavnika koji će koristiti ovaj materijal u nastavi. Tokom ovih obuka, odnosno treninga svaka škola u BiH je dobila besplatne primjerke „Zelenog paketa“ na jednom od zvaničnih jezika u BiH, odnosno na jeziku i pismu koji se koristi u školi.

Ukupno je pozvano 610 osnovnih škola iz cijele zemlje a više od 500 nastavnika je prošlo obuku.

U ovoj završnoj fazi projekta, uspješno su održani treninzi za škole iz Sarajeva, Istočnog Sarajeva, Pala, Kiseljaka, Tuzlanskog kantona, Srednjobosanskog kantona, Doboja, Unsko-sanskog kantona, Distrikta Brčko uključujući škole iz Posavskog kantona i Bijeljine, Hercegovačko-neretvanskog kantona, Zapadnohercegovačkog i Livanjskog kantona, Trebinja, Ljubinja, Nevesinja i Gacka, zatim regije Banja Luka, Bratunca, Goražda, Foče i Zeničko-dobojskog kantona.

Svi održani treninzi ocijenjeni su sa najboljim ocjenama i ono što se može reći, kako iz rezultata, tako i iz komentara, jeste da su nastavnici izuzetno zadovoljni informacijama i metodologijom datom u Zelenom paketu, kao i načinom kojim je Zeleni paket prezentovan na treningu.

Većina učesnika svih treninga (cca. 600 škola) istaklo je potrebu da se ovakav materijal prilagodi nižim razredima osnovnih škola, odnosno razrednoj nastavi od 1 do 5 razreda.

Kontakt osoba: Inka Peršić

E-mail: inka@rec.org.ba; Tel/fax: +387 33 713 110, +387 33 713 111